

Rezolucja z okazji 30-lecia Związku Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce

Zgromadzeni na Górze Św. Anny delegaci organizacji członkowskich ZNSSK oraz organizacji z nimi stowarzyszonych w jubileuszowym roku swego 30-lecia, świadomi swej odpowiedzialności wynikającej z reprezentowania wielotysięcznej rzeszy obywateli polskich przyznających się do swej niemieckiej tożsamości narodowej i kulturowej, kierują do swych członków oraz rządów Polski i Niemiec niniejsze przesłanie. Jubileusz istnienia ZNSSK zbiega się z 30. rocznicą zawarcia historycznego Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy pomiędzy Polską a Niemcami. Stał się on podstawowym dokumentem, który Niemcom na Śląsku, Pomorzu, Warmii, Mazurach i innych częściach kraju nadał status mniejszości narodowej, a co za tym idzie, szansę na przerwanie trwającego od 1945 roku procesu dyskryminacji narodowej, językowej i kulturowej prowadzącej do utraty własnej tożsamości. W swej preambule państwa zadeklarowały, że są świadome „odpowiedzialności za zbudowanie Europy nowej, wolnej i zjednoczonej przez prawa człowieka, demokrację i ideę państwa prawa”. Z idei praw człowieka wynikają indywidualne i zbiorowe prawa mniejszości narodowych, które znalazły swoje miejsce w odniesieniu do członków mniejszości niemieckiej: „mają prawo, indywidualnie lub wspólnie z innymi członkami swej grupy, do swobodnego wyrażania, zachowania i rozwijania swej tożsamości etnicznej, kulturalnej, językowej i religijnej bez jakiegokolwiek próby asymilacji wbrew ich woli. Mają oni prawo do pełnego i skutecznego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności bez jakiegokolwiek dyskryminacji i w warunkach pełnej równości wobec prawa”. W celu zapewnienia skutecznej realizacji tego prawa Polska zobowiązała się „do zapewnienia (...) odpowiednich możliwości nauczania ich języka ojczystego lub w ich języku ojczystym, w publicznych placówkach oświatowych, (...) uwzględniać historię i kulturę grupy (...) w związku z nauczaniem historii i kultury w placówkach oświatowych.” Już w pierwszych latach swego istnienia członkowie ZNSSK zabiegali i dzięki przychylności rządów spowodowali, że język niemiecki, objęty w okresie komunistycznym praktycznym zakazem nauczania i używania na Górnym Śląsku, powrócił do szkół. Wraz z odejściem pokolenia, dla którego język niemiecki był w praktyce ich pierwszym językiem ojczystym oraz zmianami cywilizacyjnymi edukacja przedszkolna i szkolna nabrała o wiele większego znaczenia, a bez jej jakościowej zmiany język niemiecki w środowisku mniejszości niemieckiej staje się językiem zagrożonym. Zablokowanie przez MEN możliwości jednoczesnego korzystania z nauki języka niemieckiego jako obcego i jako języka mniejszości narodowej tę sytuację w ostatnich latach jeszcze pogorszyło. Odwołując się do cytowanego fragmentu „traktatu o dobrym sąsiedztwie” delegaci uważają, że obecny system oświaty dla mniejszości niemieckiej nie stworzył skutecznie „odpowiednich możliwości” do niezbędnej nauki w języku niemieckim. Pomimo znaczącej poprawy sytuacji nauczania języka w porównaniu do czasów PRL, nadal nie istnieją w obszarze zamieszkanym przez mniejszość

niemiecką publiczne jednostki oświatowe uczące w języku niemieckim, a tylko nieliczne czynią to w dwóch językach. W związku z tym Polska nie realizuje w tym zakresie zobowiązań wynikających z ratyfikowanej Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych wymagających skutecznego „udostępnienia edukacji przedszkolnej i szkolnej” w języku niemieckim. Stwierdzają to zalecenia Komitetu Ministrów Rady Europy po każdym etapie monitorowani stopnia realizacji tego ważnego dla polityki mniejszościowej dokumentu.

Tymczasem właśnie oferta nauczania w języku mniejszości jest drogą, którą coraz częściej i coraz więcej państw przyjmuje w celu zachowania zarówno tożsamości swych współobywateli innej niż tytułarna narodowości jak i usuwania zagrożenia utraty języków, na jakich bazuje ich kultura. Czynią to w świadomości, że wielokulturowość i wielojęzyczność jest bogactwem kulturowym tych państwa i Europy. Rosną różnice pomiędzy krajami Unii Europejskiej w zakresie ochrony języków regionalnych i mniejszościowych, zależne od zdolności dynamicznego dostosowania systemów prawnych, a zwłaszcza systemów oświaty szkolnej i pozaszkolnej do zmieniającej się sytuacji tych języków i ich użytkowników. Dotyczy to także tak ważnych dla mniejszości niemieckiej obszarów, jak stosowanie nazw topograficznych w języku niemieckim, prezentacji niemieckiej historii i kultury regionów czy dostępu do mediów. Mniejszość niemiecka wraz z innymi mniejszościami narodowymi i etnicznymi jest konstruktywnym partnerem rządu RP i była jednym z inicjatorów zawetowanych przez Prezydenta RP zmian legislacyjnych „Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym”, których celem było ułatwienie korzystania z zapisanych tam praw mniejszości narodowych. Wraz posłem Ryszardem Gallą zabiegamy o takie zmiany prawne, które skutecznie zapewnią nam deklarowany jedynie udział w Radach Programowych mediów publicznych.

W obliczu tej sytuacji zebranie delegatów ZNSSK apeluje do parlamentarzystów i rządu RP, by w duchu dobrosąsiedzkiego traktatu oraz europejskich wartości zawartych w zasadzie „In varietate concordia” podjęły stałe i dynamiczne wysiłki w celu pełnej realizacji praw wynikających z traktatu, a zwłaszcza ratyfikowanej EKJRM, a niezbędnych dla zachowania tożsamości narodowej, kulturowej i językowej mniejszości niemieckiej. Delegaci deklarują udział ZNSSK we wszelkich pracach mających na celu istotną poprawę obecności języka i kultury niemieckiej w Polsce oraz sytuację jego użytkowników, będących częścią współczesnego społeczeństwa RP, jej dziedzictwa kulturowego, ale także wielokulturowego bogactwa Europy.

Delegaci apelują również do Komisji Europejskiej, która niedawno odrzuciła europejską inicjatywę na rzecz ochrony praw mniejszości MSPI o stworzenie innych form i instrumentów wsparcia i przeciwdziałania różnicom w zakresie ochrony języków i kultur mniejszości żyjących na terenie Unii Europejskiej.

Góra Św. Anny, dnia 3 września 2021r.